

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 17 września 2018 r.

Pozycja 51

POSTANOWIENIE z dnia 11 września 2018 r. Sygn. akt P 14/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mariusz Muszyński – przewodniczący
Grzegorz Jędrejek
Julia Przyłębska
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielenacki – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 września 2018 r., pytania prawnego Sądu Okręgowego w Gliwicach, czy:

- 1) art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 704) w zakresie, w jakim pozbawia byłego pracownika przedsiębiorstwa górniczego postawionego w stan likwidacji przed 1 stycznia 2007 r., uprawnionego do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem, ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) w zakresie, w jakim zawiera słowa „w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną”, jest zgodny z art. 188 pkt 1 i art. 193 Konstytucji,
- 3) art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1, w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2015 r., tj. przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. poz. 2300), w zakresie, w jakim pozbawia byłego pracownika przedsiębiorstwa górniczego postawionego w stan likwidacji przed 1 stycznia 2015 r. prawa do bezpłatnego węgla w naturze, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Sąd Okręgowy w Gliwicach, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: pytający sąd), w postanowieniu z 25 maja 2017 r. (sygn. akt VIII Pa 7/17), wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o treści przytoczonej w komparycji niniejszego postanowienia.

1.1. Pytanie prawne zostało zadane w związku z postępowaniem w sprawie z powództwa przeciwko spółce akcyjnej (dalej: pozwanej spółce) o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, ewentualnie o prawo do bezpłatnego węgla w naturze.

Z przedstawionych w uzasadnieniu pytania prawnego ustaleń pytającego sądu wynika, że powód był zatrudniony w kopalni węgla od 21 kwietnia 1982 r. do 6 kwietnia 1997 r., tj. do czasu nabycia przez niego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W tym okresie kopalnia węgla, która początkowo była samodzielny przedsiębiorstwem, weszła w skład spółki akcyjnej. Na mocy zakładowego układu zbiorowego pracy z 23 listopada 1993 r. (dalej: zakładowy układ zbiorowy pracy) emerytom i rencistom – byłym pracownikom kopalń spółki przysługiwał deputat węglowy.

1 lutego 2003 r. pracownicy spółki zostali przejęci przez pozwaną spółkę. Spółka poprzednio zatrudniająca powoda uległa likwidacji i 26 stycznia 2005 r. została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego. Pozwana spółka zobowiązała się do stosowania zakładowego układu zbiorowego pracy do 30 czerwca 2004 r.

20 grudnia 2004 r. pozwana spółka zawarła porozumienie płacowe z organizacjami związków zawodowych, na mocy którego przyznano prawo do bezpłatnego węgla emerytom, rencistom i innym uprawnionym. W związku z trudną sytuacją ekonomiczną zakładu pracy, 6 lutego 2014 r., zarząd pozwanej spółki i organizacje związków zawodowych zawarły porozumienie, zgodnie z którym na okres dwóch lat zmniejszono o jedną tonę roczny wymiar bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów. Następnie zarząd pozwanej spółki, uchwałą z 19 września 2014 r., w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową i zagrożeniem upadłością firmy, począwszy od 1 stycznia 2015 r., zlikwidował prawo emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla oraz wypowiedział porozumienia z 20 grudnia 2004 r. i 6 lutego 2014 r., z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia.

Powód, powołując się na porozumienie z 20 grudnia 2004 r., wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanej spółki kwoty 1802,58 zł tytułem ekwiwalentu pieniężnego za węgiel przysługujący mu w 2015 r. wraz z ustawowymi odsetkami, ewentualnie nakazanie pozwanej, aby wydała mu węgiel w naturze. Pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa, podnosząc, że w zakresie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych osób uprawnionych do bezpłatnego węgla, od 1 stycznia 2015 r. porozumienie z 20 grudnia 2004 r. zostało skutecznie wypowiedziane. Sąd Rejonowy, wyrokiem z 4 listopada 2016 r., oddalił powództwo. Sąd Rejonowy wskazał, że pozwana skutecznie wypowiedziała porozumienie z 20 grudnia 2004 r. w zakresie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych osób uprawnionych do bezpłatnego węgla od 1 stycznia 2015 r.

We wniesionej apelacji powód domaga się zmiany zaskarżonego wyroku, tj. uwzględnienia powództwa i orzeczenia o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

1.2. Według pytającego sądu art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2016 r. poz. 704; dalej: u.f.g.w.k.) ogranicza krąg

osób uprawnionych do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów uprzednio zatrudnionych w kopalniach – wyodrębnionych jednostkach organizacyjnych przedsiębiorstwa górniczego prowadzących zakład górniczy w rozumieniu art. 2 pkt 2 u.f.g.w.k., pozbawiając ochrony prawa wynikającego z układu zbiorowego pracy emerytów i rencistów uprzednio zatrudnionych w przedsiębiorstwach górniczych, do których zalicza się spółki węglowe – jednoosobowe spółki Skarbu Państwa (art. 2 pkt 1 lit. a u.f.g.w.k.). Podobnie art. 13 u.f.g.w.k. różnicuje w nieuzasadniony sposób krąg osób uprawnionych do bezpłatnego węgla w naturze.

Pytający sąd wskazał, że w skład spółki akcyjnej wchodziły kopalnie, które uległy likwidacji, oraz kopalnie, które zostały przejęte przez pozwaną spółkę. Osoby, które nabyły uprawnienia emerytalne lub rentowe w okresie zatrudnienia w kopalni, która uległa likwidacji, mają prawo do bezpłatnego węgla na podstawie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego, natomiast osoby, które nabyły te same uprawnienia w okresie zatrudnienia w kopalni nie zlikwidowanej, tylko przejętej przez pozwaną spółkę, nie posiadają prawa do bezpłatnego węgla. W ten sposób ustawodawca w sposób arbitralny zróżnicował zakres podmiotowy ochrony majątkowego prawa do bezpłatnego węgla w naturze lub w formie ekwiwalentu pieniężnego, naruszając art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji.

Uzasadniając zarzut niezgodności art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p.TK) z art. 188 pkt 1 i art. 193 Konstytucji, pytający sąd wskazał, że chociaż norma prawna zawarta w art. 13 u.f.g.w.k. została uchylona 1 stycznia 2016 r., to może mieć zastosowanie w sprawie objętej pytaniem prawnym, ponieważ powód domaga się ewentualnie realizacji prawa do bezpłatnego węgla przez wydanie węgla w naturze za 2015 r.

Zdaniem pytającego sądu, art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK w sposób nieuzasadniony ogranicza nie tylko kognicję Trybunału Konstytucyjnego, ale także kompetencję każdego sądu do zadania pytania prawnego. Zarówno pytanie prawne, jak i skarga konstytucyjna mają to samo zadanie w postaci derogowania niekonstytucyjnej normy prawnej, która ma być lub była podstawą rozstrzygnięcia sprawy. W związku z tym niezrozumiałe jest, że dla osiągnięcia tego samego celu, ustawodawca godzi się na wydanie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną, ale już nie pytaniem prawnym.

1.3. Prezes Trybunału Konstytucyjnego, zarządzeniem z 7 czerwca 2017 r., wezwała pytający sąd do usunięcia stwierdzonych braków pytania prawnego.

1.4. Pytający sąd w postanowieniu z 19 czerwca 2017 r., wydanym w następstwie zarządzenia Prezes Trybunału Konstytucyjnego, powtórzył argumentację przedstawioną w postanowieniu z 25 maja 2017 r. i dodatkowo wskazał, że art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK w nieuzasadniony sposób wyłącza spod kognicji Trybunału Konstytucyjnego uchylone przepisy, które – tak jak art. 13 ust. 1 pkt 1 u.f.g.w.k. w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed 1 stycznia 2016 r. – mogą być nadal stosowane.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich, pismem z 26 lipca 2017 r., poinformował, że nie zgłasza udziału w niniejszym postępowaniu.

3. Prokurator Generalny, w piśmie z 8 stycznia 2018 r. (sygn. akt PK VIII TK 67.2017), zajął stanowisko, że postępowanie w niniejszej sprawie podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

4. Marszałek Sejmu, w piśmie z 1 marca 2018 r. (znak BAS-WAKU-1448/17), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

5. Pytający sąd, postanowieniem z 13 lipca 2018 r., które wpłynęło do Trybunału Konstytucyjnego 27 lipca 2018 r., podjął zawieszono postępowanie i wycofał pytanie prawne. W uzasadnieniu tego postanowienia, pytający sąd wskazał, że powód cofnął apelację, ponieważ otrzymał świadczenie pieniężne na podstawie ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz. U. poz. 1971).

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p.TK) sąd, który przedstawił Trybunałowi pytanie prawne, może je wycofać do rozpoczęcia rozprawy (art. 56 ust. 2 pkt 3). Tak też się stało w rozpatrywanej sprawie – Sąd Okręgowy w Gliwicach, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, cofnął pytanie prawne.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ukształtowanym w czasie obowiązywania art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.), przyjęto, że prawo do wycofania wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej przed rozpoczęciem rozprawy mieści się w granicach swobodnego uznania podmiotu mającego kompetencję do wszczęcia postępowania i jest jednym z przejawów zasady dyspozycyjności, na której opiera się postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym (zob. np. postanowienia TK z: 4 marca 1999 r., sygn. SK 16/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 26; 8 marca 2000 r., sygn. K 32/98, OTK ZU nr 2/2000, poz. 64; 5 czerwca 2000 r., sygn. P 1/00, OTK ZU nr 5/2000, poz. 146; 15 maja 2013 r., sygn. P 42/12, OTK ZU nr 4/A/2013, poz. 51; 8 października 2013 r., sygn. SK 15/13, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 109; 16 czerwca 2015 r., sygn. K 30/13, OTK ZU nr 6/A/2015, poz. 92).

Z uwagi na podobieństwo treści art. 56 ust. 2 u.o.t.p.TK i art. 31 ust. 2 ustawy o TK z 1997 r. oraz podobny kontekst normatywny wskazanych przepisów, ustalenia te zachowują aktualność w obowiązującym stanie prawnym. W konsekwencji cofnięcie pytania prawnego przed rozpoczęciem rozprawy nie podlega kontroli Trybunału i skutkuje koniecznością umorzenia postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Z przedstawionych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.